

provincie Groningen

Samen sterk voor een veilige en weerbare toekomst

De Groningse agenda voor Defensie

provincie
groningen

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Groningen

Tekst

Provincie Groningen

Beeld

Provincie Groningen

Opmaak

Team Communicatie

Uitgave

Juni 2026

Inhoudopgave

	Voorwoord	4			
1.	De Groningse agenda: drie kansrijke routes	5	4.	Route C: Onderwijs en innovatie	19
	Strategische partner voor veiligheid en innovatie	5		IJzersterke kennisinfrastructuur voor slimme krijgsmacht	19
	Drie sterktes	6		Masterplan Campussen	19
	Drie kansrijke routes	6		AI-fabriek in Groningen	21
				Veiligheidscampus	21
2.	Route A: Eemshaven en infrastructuur	8		Onderwijs en innovatie: kansen in het kort	22
	Eemshaven: noordelijke toegangspoort tot Europa	8	5.	Regionale kansen gemeenten	23
	Infrastructuur: investeren in bereikbaarheid	10			
	Eemshaven en Infrastructuur: kansen in het kort	12	6.	Samenvatting	24
	Gesprekspunten met Defensie	12			
3.	Route B: Maritiem, Chemie en Medisch	13		Contact met provincie Groningen	26
	Innovatieve clusters met dual-usekansen	13			
	Maritieme maakindustrie: strategische motor	13		Bijlage 1 - Infrastructuur: investeren in bereikbaarheid	27
	Chemiesector: innovatie en groene grondstoffen	17			
	Dé MedTech-hotspot van Nederland	17			
	Maritiem, Chemie en Medisch: kansen in het kort	18			
	Gesprekspunten met Defensie	18			

Voorwoord

In een wereld vol onrust en dreiging is werken aan een veilige, stabiele en weerbare samenleving topprioriteit. In Europa, in Nederland, én in Groningen. Onze provincie heeft alles in huis om daarin een onderscheidende rol te spelen. We beschikken over fysieke ruimte. Een strategisch gelegen zeehaven. Een state-of-the-art maritieme industrie. En een krachtige chemische sector, gericht op vergroening. We zijn een hotspot op het gebied van medische technologie. We hebben hoogwaardige kennisinstellingen op mbo-, hbo- en wo-niveau, met veel goed opgeleide jongeren en studenten. Ons bedrijfsleven is innovatief en ondernemend. Overheden, bedrijven en onderwijs werken in onze provincie krachtig samen, met elkaar en in het bredere verband van Noord-Nederland.

Met de Groningse agenda voor Defensie geven wij ons visitekaartje af: we laten zien wat onze provincie een sterke, toekomstgerichte defensieorganisatie kan bieden. Dat doen we met trots en ambitie. Én vanuit verantwoordelijkheidsgevoel. We willen met onze kracht bijdragen aan het versterken van de Nederlandse en Europese defensie. Met aandacht voor een goede balans tussen economische ontwikkeling, weerbaarheid en leefbaarheid. De defensieopgaven van vandaag en morgen vragen om kracht en capaciteit, ingezet op een slimme en toekomstbestendige manier.

Met deze agenda dagen wij het Rijk en onze partners uit om met ons duurzaam te investeren in veiligheid, innovatie en regionale ontwikkeling. Als provincie doen we dat graag samen met Groningse gemeenten, kennisinstellingen, ondernemers en organisaties. In nauwe samenhang met de directe omgeving zoeken we naar maatschappelijk draagvlak, zorgvuldige ruimtelijke inpassing en brede acceptatie van oplossingen om ons land veilig en weerbaar te houden. Wij staan klaar om daar met onze kwaliteiten en talenten een waardevolle bijdrage aan te leveren. We kijken ernaar uit om aan de hand van deze agenda met Defensie en onze partners in gesprek te gaan en onze samenwerking vorm te geven!

Marian van Dijken
Gedeputeerde Defensie
Namens Gedeputeerde Staten van Groningen

Groningen, juni 2026

1. De Groningse agenda: drie kansrijke routes

Strategische partner voor veiligheid en innovatie

De provincie Groningen: ruim 600.000 inwoners in een landsdeel waar dynamiek en reuring hand in hand gaan met rust, ruimte en weidsheid. Met als 'pronkjewail' Stad Groningen: de zesde stad van Nederland en - mede dankzij de Rijksuniversiteit Groningen, de Hanze en diverse mbo-opleidingen - een van de jongste steden van Europa. Dat zorgt voor een continue stroom aan jong talent, veel innovatieve startups en snelgroeiende ondernemingen.

Het 'pronkjewail' schittert mede dankzij de 'golden raand': het Ommeland. Met sterke lokale gemeenschappen en een hechte, nuchtere mentaliteit. Met ruimte voor innovatie en ontwikkeling, bijvoorbeeld op het gebied van duurzame energie, groene chemie en hoogwaardige landbouw.

Groningen combineert unieke sterktes in Stad én Ommeland. Deze kennis- en innovatiekracht krijgt een extra impuls door ontwikkelingen bij Defensie die Noord-Nederland, en specifiek de provincie Groningen, positioneren als strategische partner voor nationale veiligheid en defensie-innovatie. Defensie investeert fors in de regio om de krijgsmacht te moderniseren en weerbaarder te maken, met directe kansen voor lokale bedrijven, onderwijs en werkgelegenheid.

Groningen wil die kansen pakken. We nemen onze maatschappelijke verantwoordelijkheid serieus en zetten ons actief in voor een weerbaar, innovatief en veilig Noord-Nederland, dat is voorbereid op de dreigingen van vandaag en morgen. We werken gericht aan het tegengaan van hybride dreigingen zoals cyberaanvallen, desinformatie, sabotage en economische druk op vitale infrastructuur. Groningen staat voor ruimte, hoogwaardige kennis en strategische assets die zowel Defensie versterken als de ontwikkeling van onze regio stimuleren.

Marnewaard: grootste oefenterrein van Nederland

Bij de Willem Lodewijk van Nassaukazerne, op het militaire oefenterrein Marnewaard ten oosten van het Lauwersmeer, ligt het immense Urban Training Centre Marnehuizen: een nagebouwd dorp voor realistische stedelijke gevechtstrainingen, complete schietbanen en ruimte voor laser-simulaties, voertuigen en internationale eenheden. In het recent vastgestelde Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD, december 2025) heeft Defensie Marnewaard aangewezen voor een nieuw amfibisch oefengebied en uitbreiding van de schietbaan voor dynamisch schieten, met gebruik van voertuigen en helikopterlandingsplaatsen. Dat maakt dit grootste militaire oefenterrein van Nederland nóg crucialer voor moderne oorlogsvoering en crisisbeheer.

Drie sterktes

In deze Groningse agenda voor Defensie focussen we ons, aanvullend op uitbreiding van de Defensieactiviteiten in Groningen via het NPRD, op onze drie sterkste troeven:

- **De Eemshaven:** strategische zeehaven, met een robuust en toekomstbestendig infrastructuurnetwerk. Het gebied combineert ruimte, hoogwaardige energie- en industriële ecosystemen, offshore capaciteit en militaire logistiek. Sinds 2021 heeft Defensie er een Permanent Militair Object (PMO), als logistieke hub voor militair materieel en Host Nation Support.
- **Maritieme, chemische en medische clusters:** Groningen loopt nationaal en internationaal voorop in de maritieme industrie, de chemische sector en medische technologie. Deze drie krachtige clusters bieden Defensie dual-use kansen: producten of technologieën die zowel civiel als militair kunnen worden gebruikt. Van reparatie en onderhoud van marineschepen tot medische drones, velddiagnostiek en PTSS-behandeling.
- **Onderwijs:** Met onder andere haar hooggekwalificeerde kennisinstellingen biedt de provincie Groningen Defensie belangrijke kansen op het gebied van onderwijs en innovatie. Nij Begun (gericht op herstel, versterking en compensatie van de gevolgen van gaswinning), het Programma Economie 2026-2029 en de Groningse Internationale Agenda 2025-2030 maken investeringen mogelijk in talentontwikkeling, innovatie-ecosystemen en defensie-gerelateerde technologieën. De nieuwe AI-fabriek die in Groningen wordt gebouwd, kan een Europees knooppunt worden voor betrouwbare AI in veiligheid en economie, van schoolbank naar kazerne en lab.

Drie kansrijke routes

Vanuit deze drie sterktes bouwen we drie kansrijke routes om samen met Defensie en onze andere partners krachtige defensiesamenwerkingen aan te gaan. In de volgende hoofdstukken werken we deze kansrijke routes verder uit.

- **Route A:** Eemshaven en Infrastructuur
- **Route B:** Maritiem, Chemie en Medisch
- **Route C:** Onderwijs en Innovatie

2. Route A: Eemshaven en infrastructuur

Eemshaven: noordelijke toegangspoort tot Europa

Met de Eemshaven en een robuust, toekomstbestendig infrastructuurnetwerk biedt de provincie Groningen Defensie een zeer strategische locatie in het noorden. Het gebied combineert ruimte met hoogwaardige energie- en industriële ecosystemen, offshore capaciteit en militaire logistiek. Daardoor ontstaat een krachtige wisselwerking. Als noordelijke toegangspoort tot Europa levert de Eemshaven directe voordelen op voor Host Nation Support, NAVO-operaties en snelle verplaatsing van troepen en materieel. De haven heeft een diepgang tot veertien meter en is geschikt voor zeeschepen. Er is een grote terminalcapaciteit voor bulk, stukgoed en containers. Ook zijn er speciale terminals voor windturbineonderdelen, LNG en brandstoffen. De Eemshaven is goed bereikbaar via weg en spoor.

Kenmerken van de Eemshaven

- **Energieknooppunt:** de Eemshaven is een van de grootste energieproductiegebieden van Nederland, met verschillende energiecentrales, zowel fossiel als duurzaam: gas, kolen, biomassa en waterstof in ontwikkeling.
- **Zware offshore-logistiek:** de haven is een belangrijke basis voor bouw, assemblage en onderhoud van offshore windparken op de Noordzee. Bedrijven als Siemens, Van Oord en Ørsted maken gebruik van de Eemshaven voor windprojecten. Er zijn kades en kranen beschikbaar voor zware offshore-logistiek.
- **Datacenters en digitale infrastructuur:** grote techbedrijven, zoals Google, hebben in de Eemshaven een datacenter vanwege ruimte, koeling (zeewater) en stabiele stroomvoorziening. Ook zijn er glasvezelverbindingen naar onder andere Amsterdam, Hamburg en Scandinavië.
- **Nieuwe kade:** Groningen Seaports heeft plannen voor een nieuwe kade, die een directe verbinding met Arendal (Noorwegen) mogelijk maakt.
- **PMO:** sinds 2021 beschikt Defensie over een Permanent Militair Object (PMO) in de Eemshaven, dat dient als logistiek knooppunt voor strategisch zeetransport en Host Nation Support, voor NAVO-bondgenoten als de VS, Canada en het VK.

Oostpolder

Aansluitend aan de Eemshaven is meer ruimte nodig voor grootschalige bedrijven. Daarom ontwikkelen wij samen met de gemeente Het Hogeland een nieuw bedrijventerrein: de Oostpolder. Hier ontstaat ruimte voor bijvoorbeeld batterijfabrieken of waterstofbedrijven, voor intensieve maakindustrie, datacenters en elektriciteitsinfrastructuur, zoals een hoogspanningsstation. Het bruto oppervlak van de gebiedsontwikkeling bedraagt ongeveer 600 hectare, hiervan is 400 hectare beschikbaar voor bedrijfskavels.

Infrastructuur: investeren in bereikbaarheid

Uitgaande van de aangewezen uitbreidingslocaties in het NPRD, zijn voor de regio verschillende routes over weg, spoor en water in beeld gebracht. De fasering in de tabel (zie bijlage 1) geeft aan welke routes in principe direct beschikbaar zijn en welke op middellange en lange termijn als (alternatieve) route kunnen dienen. De bereikbaarheid van de Eemshaven is zowel via weg als spoor nu geborgd, maar vraagt bij frequenter gebruik wel meer aandacht. We lichten hierna een aantal routes uit.

Weg

De N33 is van Assen tot Zuidbroek ingericht als een 'stroomweg' - gericht op vlotte doorstroming van veel verkeer - met twee keer twee rijbanen en een snelheid van 100 km/h. Voor het middendeel (Zuidbroek-Appingedam) is dit naar verwachting in 2032 ook het geval.

Voor het laatste deel tot aan de Eemshaven start in de loop van 2026 de verkenning vanuit het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) voor de verbreding en de oeververbinding (Eemskanaal). De provincie en het Rijk hebben hiervoor de benodigde financiële middelengereserveerd. Het vervangen van de bestaande brug ter hoogte van Opwierde door een hoge brug of aquaduct kan de doorstroming in het verkeer verbeteren. De N33 staat in het Trans-Europese Transportnetwerk (TEN-T) Defensie. Dat biedt ook (financiële) mogelijkheden om de weg verder geschikt te maken voor defensiedoeleinden.

Voor Defensie is het belangrijk om obstakelvrij naar de Eemshaven te kunnen doorrijden. In dat verband kan de alternatieve route via de Ring West Groningen en de N46 in de toekomst interessant zijn. Dit betekent wel dat er aanpassingen nodig zijn aan de Ring West en aan (een deel van) de N46.

Spoor

- Bereikbaarheid Eemshaven

Sinds 2018 is de Eemshaven via de lijn Groningen-Roodeschool aangesloten op het Nederlandse spoornetwerk. Deze verbinding is economisch en maatschappelijk van belang voor de havenactiviteiten, maar ook voor personenvervoer. Meer gebruik van de spoorlijn voor defensieactiviteiten kan gevolgen hebben voor het vervoer van personen. Om dat effect te beperken zullen waarschijnlijk investeringen nodig zijn in wachtsporen en/of in gedeeltelijke verdubbeling van het spoor. Bovendien moeten we onderzoeken of het mogelijk is een deel van het traject te elektrificeren en of er behoefte is aan een Oostboog (Veendam-Duitsland) en elektrificatie van andere spoorlijnen.

- Nedersaksenlijn

De Nedersaksenlijn is een deels nieuwe spoorverbinding tussen Enschede en Groningen, via Emmen. Naast het spoor tussen Veendam en Stadskanaal zorgt de Nedersaksenlijn ook voor een ontbrekend stuk spoor tussen Stadskanaal en Emmen. Hierdoor ontstaat een snellere en efficiëntere treinverbinding tussen Twente en Groningen. Dit moet de bereikbaarheid en daarmee de brede welvaart in Noord- en Oost-Nederland versterken. De aanleg is niet voorzien op korte termijn, op zijn vroegst in 2035. Maar voor de lange termijn zien wij zeker ook kansen voor Defensie, bijvoorbeeld in relatie tot een alternatieve verbinding met Duitsland via Coevorden. Het project Nedersaksenlijn heeft hierover, in de inmiddels gestarte MIRT-verkenning, contact met Defensie.

- Lelylijn

De Lelylijn is een mogelijke nieuwe spoorverbinding tussen Lelystad en Groningen/Leeuwarden. De spoorlijn moet de bereikbaarheid tussen Noord-Nederland en de Randstad verbeteren en kan dienen als alternatieve route bij storingen op het spoor tussen Meppel en Noord-Nederland. De Lelylijn is opgenomen in het Europese TEN-T-hoofdnetwerk, maar wacht nog op besluitvorming over de start van een MIRT-verkenning.

Eemshaven en Infrastructuur: kansen in het kort

Eemshaven

- Fysieke ruimte voor het opstellen van grote militaire konvoien.
- Met diepgang van veertien meter geschikt voor grote zeeschepen.
- Faciliteiten voor bulk, stukgoed, containers, zware offshore-logistiek.
- Dual-use kansen van nabijgelegen energie-infrastructuur.
- Ruimte in de Oostpolder voor bedrijven ten behoeve van de productie van batterijen, elektriciteit intensieve maakindustrie, bedrijven t.b.v. productie van waterstof.

Infrastructuur

- Huidige provinciale (weg)infrastructuur is, al dan niet met beperkte aanpassingen, geschikt voor defensietransporten.
- Rijk en provincie werken aan het verder verbeteren van de bereikbaarheid van de locaties benoemd in het NPRD én de Eemshaven, waardoor (zwaar) militair transport nog efficiënter kan.

Gesprekspunten met Defensie

- We willen samen met Defensie verkennen welke verdere ontwikkelingsmogelijkheden de Eemshaven biedt voor Defensie of voor defensie-gerelateerde activiteiten.
- We willen samen de noodzaak en de mogelijkheden onderzoeken voor dual-use van bestaande en toekomstige infrastructuur in Groningen. In het bijzonder de mogelijke aan- en afvoer van materieel en middelen via het spoor.
- Samen met Defensie en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat willen wij verder onderzoek doen naar de verwachte verkeersbehoefte en de effecten daarvan.
- We willen met Defensie kijken hoe we in het reguliere beheer en onderhoud beter rekening kunnen houden met de toekomstige behoeften van Defensie.

3. Route B: Maritiem, Chemie en Medisch Innovatieve clusters met dual-usekansen

De maritieme sector in Groningen is sterk, vernieuwend en een belangrijke economische motor voor Noord-Nederland. Hetzelfde geldt voor de chemische sector, die fors inzet op vergroening en verduurzaming. En het medisch-technologische cluster rond het UMCG is wereldwijd een voorloper op gebieden als life sciences en healthy ageing. Deze drie innovatieve en dynamische clusters bieden Defensie talloze dual-usekansen: van reparatie en onderhoud van marineschepen tot grondstoffen, medische drones, velddiagnostiek en PTSS-behandeling.

Maritieme maakindustrie: strategische motor

De maritieme maakindustrie in Groningen is een strategische economische motor. Industriële sectoren als scheepsbouw, machinebouw en metaalbewerking gaan er perfect samen met hightechbedrijven in elektronica en duurzame maritieme technologie. Dat alles gevoed door de Eemshaven en de haven in Delfzijl, kennisinstellingen (Hanze, Rijksuniversiteit Groningen en mbo's) en groene energieprojecten. Het Winschoterdiep is al eeuwenlang een belangrijke locatie voor scheepsbouw in Groningen. Op dit moment voornamelijk civiel en emissieloze scheepsbouw georiënteerd, maar met een innovatiekracht die goed past bij de behoeften van Defensie (weerbaarheid, onbemand, duurzame tech). Samenwerking tussen bedrijven, overheden en onderwijs werkt uitstekend via onder andere de Groninger Maritime Board en de Digital & Green Maritime Coalition (DGMC), opgericht in 2024 om het Noorden te positioneren als topmaritieme regio.

Locaties maritieme industrie

In de sectoragenda maritieme maakindustrie 'No guts, no Hollands Glorie!' (2023) pleiten de ministeries van Defensie, EZK en IenW voor strategische autonomie, verduurzaming, innovatie, digitalisering en economische en geopolitieke weerbaarheid. Groningen biedt precies wat daarvoor nodig is: een sterke, lokale keten van gespecialiseerde maakbedrijven die maritieme, mechanische en elektronische componenten leveren, zonder buitenlandse afhankelijkheid.

In februari 2025 opende MINDbase Noord op Campus Groningen: een innovatieplatform van Defensie dat zich richt op samenwerking met ondernemers, startups en kennisinstellingen om technologieën te ontdekken en toe te passen die relevant zijn voor defensie- en civiele toepassingen. Eind 2025 startte in Groningen de realisatie van een AI-fabriek, bestaande uit een expertisecentrum en een supercomputer. Naast Europese investeringen steunen ook verschillende ministeries het project, waaronder Defensie.

Zo groeit in Groningen een ecosysteem waar Defensie naadloos bij aansluit, met als gevolg laagdrempelige toegang tot het noordelijke mkb, onderwijs en innovatie. Groningen ontwikkelt zich op deze manier tot een regio die niet alleen groene schepen bouwt, maar ook de marine van morgen versterkt.

Kansrijke maritieme samenwerkingen met Defensie zijn:

- De regio blinkt uit in smart shipping, autonome systemen en duurzame tech: dat biedt kansen voor de behoefte van Defensie aan slimme, onbemande vaartuigen.
- Bouw van een noordelijke 'Brainport voor maritiem' met aparte Defensietak voor marinebehoeften.
- Reparatie en onderhoud in Eemshaven.
- Pop-up/modulaire fabriek: flexibele, snel opschaalbare productielocatie met AI-monitoring, testfaciliteiten en voorbereide vergunningen, voor snelle leveringszekerheid in crisistijd.

Chemiesector: innovatie en groene grondstoffen

Net als de maritieme maakindustrie is ook de chemiesector in Groningen een belangrijke industriële motor in Noord-Nederland. Zwaartepunt ligt in het Chemie Park Delfzijl, met een sterke uitbreiding naar de Eemshaven, gericht op vergroening en groene waterstof. Chemie Park Delfzijl herbergt tussen de twintig en vijftientig grote bedrijven, waaronder Nobian, AkzoNobel, Avantium en Evonik. Ze maken deel uit van een geïntegreerde, steeds duurzamere keten, goed verbonden met de haven via Groningen Seaports. In het havengebied (Delfzijl en Eemshaven samen) werken ruim 16.000 mensen. Naast Chemie Park Delfzijl zijn er nog twee andere belangrijke clusters. Chemport Europe, een samenwerking tussen Delfzijl-Emmen, focust op biomassa en circulaire chemie en kan bijdragen aan strategische grondstofbeschikbaarheid voor Defensie. Chemport Industry Campus Delfzijl is een test- en opschaallocatie voor innovatieve processen.

Kansrijke samenwerkingen met Defensie zijn:

- De sector kan essentiële grondstoffen en materialen leveren.
- Door kennis en technologie uit de groene chemie te integreren in defensietoepassingen, kan de sector zijn duurzaamheid vergroten, zonder concessies te doen aan operationele effectiviteit.
- Samenwerking tussen universiteiten, onderzoeksinstituten en Defensie kan leiden tot innovatieve oplossingen die bijdragen aan een groenere en veiligere wereld.

Dé MedTech-hotspot van Nederland

Groningen is dé medisch-technologische hotspot van Nederland en loopt op diverse gebieden wereldwijd voorop. Focus ligt op life sciences, healthy ageing en gepersonaliseerde zorg. Het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) is met 14.000 medewerkers de grootste werkgever van Noord-Nederland. Het noordelijke mkb op het gebied van life sciences en medische technologie verenigt zich in de LIFE Cooperative: een coöperatie met 5.000 fte en een omzet van 500 miljoen euro. Samen met het UMCG en de Rijksuniversiteit Groningen zorgt dit bruisende ecosysteem van startups en bedrijven voor talloze medisch-technologische innovaties, in bijvoorbeeld implantaten, diagnostiek, wearables (slimme elektronische apparaten die je op je lichaam draagt), biomaterialen en AI in de zorg.

Kansrijke samenwerkingen met Defensie zijn:

- Samenwerking tussen de Groningse medisch-technologische sector en Defensie biedt nieuwe mogelijkheden om onderzoek, zorg, onderwijs en innovatie in te zetten. Daarmee is dit cluster strategisch essentieel voor Defensie. Via MINDbase Noord versterkt Defensie deze band actief.
- Groningen bouwt zo niet alleen aan betere zorg, maar ook aan een toekomstbestendige krijgsmacht. Denk concreet bijvoorbeeld aan snelle velddiagnostiekiten, medische drones en weerbare AI. Aan een farmacogenetisch paspoort voor militairen, PTSS-/traumabehandeling en stressprogramma's, stralingsonderzoek en een DefenseLines biobank voor Defensiepersoneel. Of zorgpersoneel als reservisten en samenwerking met Militair Revalidatiecentrum Doorn.

Maritiem, Chemie en Medisch: kansen in het kort

Maritiem

- Groningen onderscheidt zich door een cluster van bedrijven met diverse specialisaties en meerdere werven op een geografisch klein gebied. Dit biedt mogelijkheden voor nieuwbouw en onderhoud van marineschepen.
- Recent onderzoek (Economische weerbaarheid voor de maritieme maakindustrie, januari 2026, Storm de Groot Bachelor Eindproject Technische Universiteit Delft) concludeert dat Groningen de meest kansrijke regio vormt voor het versterken van de economische weerbaarheid en het realiseren van nieuwe samenwerkingsverbanden binnen de Sectoragenda Maritieme Maakindustrie.

Chemie

- De Groningse chemiesector versterkt zowel de economie als de nationale veiligheids- en defensie-infrastructuur.
- De sector kan essentiële grondstoffen en materialen leveren en bijdragen aan vergroening en verduurzaming van de regionale economie én Defensie.

Medisch

- Met het UMCG, de Rijksuniversiteit Groningen en een omvangrijk netwerk van medisch-technologische startups en bedrijven is Groningen dé MedTech-hotspot van Nederland.
- De focus op life sciences, healthy ageing en gepersonaliseerde zorg maakt talloze concrete samenwerkingen mogelijk met Defensie, met als doel betere zorg en een toekomstbestendige krijgsmacht.

Gesprekspunten met Defensie

Algemeen

- Het verder opbouwen en operationaliseren van de samenwerking met MINDbase Noord en het Regioteam Defensie Noord, samen met de Business Developer Defensie bij NOM (Noordelijke Ontwikkelings Maatschappij).
- Het gezamenlijk ontwikkelen van langjarige programma's gericht op de stimulering van de defensie-industrie, de kansen en mogelijkheden voor het mkb, de speerpuntgebieden van de defensiestrategie en koppeling van defensie-investeringen aan arbeidsproductiviteit.

Maritiem

- Verkennen van de mogelijkheden voor de maritieme industrie en de uitwerking van de genoemde ideeën. Denk hierbij specifiek aan een nieuwe werf voor optimale bouw- en reparatiecapaciteit. Welke potentie kan een gezamenlijke onderhoudswerf van de Groningse scheepsbouwers voor Defensie hebben?

Chemie

- Verkennen op welke gebieden samenwerking tussen het Groningse chemiecluster en Defensie concreet kan leiden tot innovatieve oplossingen voor een groenere én veiligere wereld.

Medisch

- Samen met de medisch-technologische sector in Groningen en Defensie gerichte plannen en ideeën uitwerken voor verdergaande samenwerking die de zorg en de krijgsmacht versterken.

4. Route C: Onderwijs en innovatie

IJzersterke kennisinfrastructuur voor slimme krijgsmacht

De recente ontwikkelingen in de wereld benadrukken de noodzaak van een sterke, slimme en samenwerkende defensie-industrie. De Defensiestrategie voor Industrie en Innovatie 2025–2029, van de ministeries van Defensie en (toen nog) Economische Zaken, bevestigt dat. Onderwijs en scholing spelen hierin een cruciale rol. Om het tekort aan technisch en gespecialiseerd personeel aan te pakken. Om kennis te ontwikkelen in strategische domeinen en civiel-militaire synergie te bevorderen. Met de Rijksuniversiteit Groningen, de Hanze (hbo), het Noorderpoort en het Alfa-college (mbo) kent onze provincie een ijzersterke kennisinfrastructuur. Die maakt ons bij uitstek gepositioneerd om bij te dragen een innovatieve, goed opgeleide, slimme krijgsmacht.

Nij Begun, het Programma Economie 2026-2029 en de Groningse Internationale agenda 2025-2030 bieden veel mogelijkheden om te investeren in talentontwikkeling, innovatie-ecosystemen en defensie-gerelateerde technologieën. Ook dankzij internationale samenwerkingen en EU-fondsen kan de provincie haar positie als onderwijs- en innovatie hub versterken, met brede welvaart als doel. Defensietoepassingen kunnen daaraan bijdragen, niet alleen gericht op economische groei, maar juist ook op een krachtig defensieapparaat.

Hierna een aantal concrete, kansrijke defensie-gerelateerde ontwikkelingen in Groningen op het gebied van onderwijs en innovatie.

Masterplan Campussen

Als onderdeel van de Toekomstagenda Groningen zag in november 2023 het Masterplan Campussen het licht: een strategisch plan voor de Metropoolregio Groningen, gericht op versterking van het kennis- en innovatie-ecosysteem via langjarige investeringen. Het plan is opgesteld in een samenwerking tussen Rijk, provincie, gemeente Groningen en kennisinstellingen, waaronder Rijksuniversiteit Groningen, Hanze en UMCG. Doel van het masterplan is kennisontwikkeling en binding van talent aan Groningen. Daarvoor is 150 miljoen euro beschikbaar. Defensie speelt een ondersteunende rol via innovatiehubs zoals MINDbase Noord. Dit sluit mooi aan bij de ambitie om Noord-Nederland te positioneren als innovatieregio, ook op veiligheids- en defensiegebied.

AI-fabriek in Groningen

Groningen krijgt een grootschalige AI-fabriek, bestaande uit een expertisecentrum voor AI-ontwikkeling en een supercomputer. Het expertisecentrum opent in 2026, de supercomputer volgt later. Het totale investeringsbedrag van 200 miljoen euro maakt dit de grootste investering in een publieke digitale onderzoeks- en innovatiefaciliteit in Nederland tot nu toe. Het project is gefinancierd door een unieke samenwerking: 60 miljoen euro via Nij Begun, 70 miljoen euro van diverse ministeries (waaronder 30 miljoen van Defensie) en 70 miljoen euro via de Europese EuroHPC-subsidie, die zich richt op het versterken van de Europese positie op het gebied van supercomputers.

De komst van de AI-fabriek verstevigt de kennis- en innovatiepositie van (Noord-)Nederland en stimuleert nieuwe banen, innovaties en automatisering in strategische sectoren zoals zorg, landbouw en defensie. De samenwerking biedt een unieke route van de Groningse schoolbank naar de kazerne of het lab. Hoogopgeleide IT'ers kunnen in de regio aan de slag voor topbanen: bij defensieprojecten of de AI-fabriek zelf.

Veiligheidscampus

Op de Veiligheidscampus werken onderwijs, overheid (Defensie) en bedrijfsleven samen aan vraagstukken rond veiligheid en maatschappelijke weerbaarheid. Het initiatief kreeg in 2025 een vaste plek op het terrein van de Johan Willem Frisokazerne. De campus functioneert als het noordelijke centrum voor kennis over veiligheid. De focus ligt op onderwijs (van mbo tot wo), onderzoek en innovatie (gericht op geopolitiek, digitale weerbaarheid en crisissimulatie) en praktijktraining (via een internationaal weerbaarheidscentrum met simulatieruimtes).

Onderwijs en innovatie: kansen in het kort

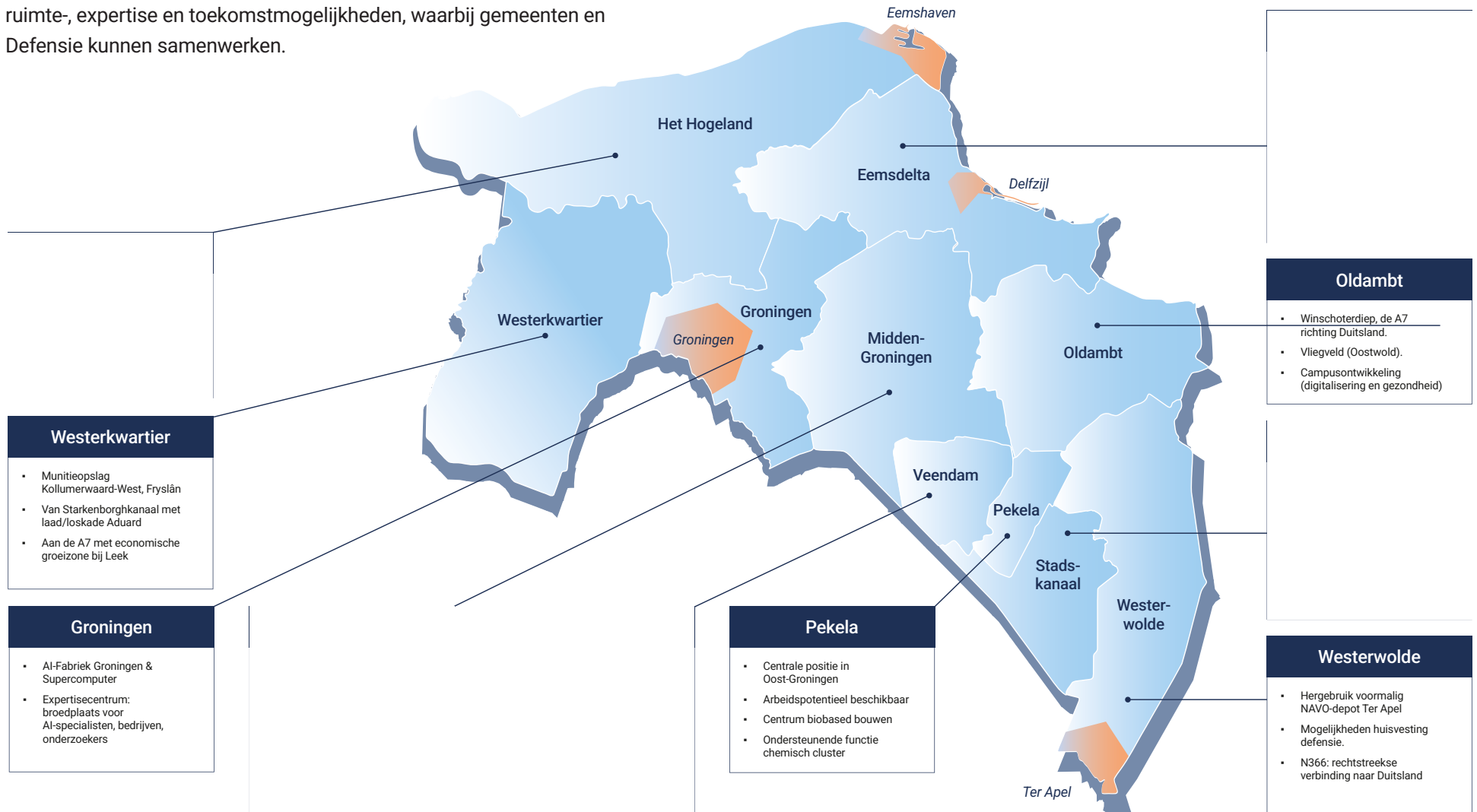
- Provincie Groningen en Defensie kunnen kansrijk samenwerken aan talentontwikkeling van jongeren. Denk aan jongeren in kwetsbare posities via de Sociale agenda uit het programma Nij Begun, met investeringen in gezondheid en kansen voor jongeren bijvoorbeeld bij Defensie.
- Via MINDbase Noord kan Defensie rechtstreeks samenwerken met het regionale mkb. Bijvoorbeeld aan innovatieve producten als drones, cybersecurity en waterzuiveringssystemen.
- Onze kennisinstellingen kunnen trainingen aanbieden aan reservisten en dual-useproducten ontwikkelen, denk aan sensoren en duurzame materialen.
- De Defensiestrategie voor Industrie en Innovatie benadrukt de noodzaak van civiel-militaire samenwerking en een Leven Lang Leren-aanpak om personeel flexibel op te leiden en om te scholen. Wij kunnen daarop aansluiten met korte, intensieve cursussen voor defensiepersoneel of mkb-medewerkers in de defensie-industrie.
- De provincie kan via cofinanciering vanuit het Security Fund (100 miljoen euro) een actieve rol spelen voor startups op campussen.
- De provincie biedt aan via Campus Groningen en Economic Board Groningen een regionaal ecosysteem op te bouwen van onderwijsinstellingen, bedrijven en Defensie. Dit sluit aan bij de defensiestrategie om te komen tot regionale ecosystemen.

Gesprekspunten met Defensie

- Wij stellen op basis van het bovenstaande voor een gezamenlijk onderwijsprogramma op te zetten, met ambitie, inzet en langjarige betrokkenheid van zowel onze regio als Defensie. We willen dit samen doen met de onderwijsinstellingen (Rijksuniversiteit Groningen, Hanze, Noorderpoort, Alfa-college en NHL Stenden Hogeschool).
- Concreet kunnen we denken aan pilots voor praktijkleren in technische vakken, met Defensie-inbreng voor vaardigheden in ICT en logistiek. Onderwijsinstellingen kunnen modules integreren waar studenten dual-use technologieën ontwikkelen, met stages bij Defensie. Zoals de Thorbecke Academie (NHL Stenden Hogeschool) nu al minors aanbiedt in veiligheidskunde, bestuursrecht en intelligence, met directe samenwerking met kazernes in de noordelijke provincies.
- De provincie biedt aan een coördinerende rol te spelen via onder andere het Programma Economie 2026-2029 en Nij Begun, met financiering uit EU-fondsen als het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en het Just Transition Fund (JTF), of nationale defensiebudgetten.

5. Regionale kansen gemeenten

Naast de hiervoor genoemde ontwikkelingen en provincie-brede kansen, hebben veel gemeenten ideeën waarover ze graag, samen met de provincie en Defensie in gesprek gaan. Dit zijn ideeën over onder andere ruimte-, expertise en toekomstmogelijkheden, waarbij gemeenten en Defensie kunnen samenwerken.

6. Samenvatting: samen sterk voor een veilige en weerbare toekomst

Groningen positioneert zich met deze agenda als een strategische en toekomstbestendige partner voor Defensie. In een tijd waarin veiligheid, weerbaarheid en technologie steeds belangrijker worden, biedt de provincie een unieke combinatie van ruimte, infrastructuur, kennis en innovatiekracht. Door gericht samen te werken kan en wil Groningen bijdragen aan een sterkere Nederlandse en Europese defensie, terwijl we tegelijkertijd ook de regionale economie en welvaart duurzaam versterken.

Wij zien drie kansrijke routes voor samenwerking met Defensie. Allereerst via de Eemshaven en Infrastructuur. De Eemshaven is strategisch gelegen, met directe toegang tot zee, ruimte, nabije energie-infrastructuur en goede verbindingen via weg en spoor. Mede dankzij het al aanwezige Permanent Militair Object (PMO) biedt dit Defensie directe operationele voordelen, zoals snelle inzetbaarheid, schaalbaarheid en Host Nation Support. Met verdere investeringen in infrastructuur en de ontwikkeling van de Oostpolder groeit dit gebied uit tot een toekomstbestendig knooppunt voor civiel-militaire samenwerking.

Tweede kansrijke route vormen de sterke Groningse maritieme, chemische en medisch-technologische clusters. Deze clusters leveren niet alleen economische waarde, maar dragen ook direct bij aan de strategische autonomie en innovatiekracht van Defensie. Van scheepsbouw en onderhoud tot duurzame materialen, van medische innovaties tot velddiagnostiek: de regio biedt concrete oplossingen voor huidige en toekomstige defensievraagstukken. De nadruk op dual-usetoeepassingen maakt samenwerking extra waardevol, doordat civiele en militaire innovaties elkaar versterken.

De derde kansrijke route loopt via ons krachtige onderwijs- en innovatiesysteem. Wij hebben toonaangevende kennisinstellingen als Rijksuniversiteit Groningen, UMCG, Hanze, Noorderpoort en Alfa-College. Er is een bruisend ecosysteem van startups en technologische bedrijven. Dankzij initiatieven als het Masterplan Campussen, de AI-fabriek, de Veiligheids-campus en MINDbase Noord heeft Defensie directe toegang tot hoogwaardige kennis, vernieuwend onderzoek en goed opgeleide professionals. Door onze krachten in onderwijs en innovatie te bundelen, dragen we samen bij aan een toekomstbestendige krijgsmacht en een weerbare, welvarende regio.

Groningen onderscheidt zich door een integrale benadering: Stad en Ommeland, pioniersmentaliteit en nuchterheid, innovatie en leefbaarheid gaan hier hand in hand en versterken elkaar. De provincie zet bewust in op samenwerking met gemeenten, onderwijsinstellingen, bedrijven en maatschappelijke partners, met oog voor draagvlak en ruimtelijke kwaliteit. Daarmee ontstaat een solide basis voor langdurige en betekenisvolle samenwerking met Defensie.

De Groningse agenda voor Defensie is niet slechts een uitnodiging, maar een aanbod voor partnerschap. Groningen biedt ruimte om te groeien, een netwerk om mee samen te werken en kennis om te vernieuwen. Door samen te investeren in havens en infrastructuur, economisch sterke clusters en onderwijs en innovatie kan een krachtig ecosysteem ontstaan dat bijdraagt aan duurzame veiligheid, economische ontwikkeling en strategische autonomie. Wij praten hier graag op korte termijn over door. Samen staan we sterk voor een veilige en weerbare toekomst!

Contact met provincie Groningen

Algemeen

Bezoekadres:

Provinciehuis Groningen
Sint Jansstraat 4, 9712 JN Groningen

Postadres:

Postbus 610, 9700 AP Groningen

Telefoon:

050 - 316 49 11

E-mail:

info@provinciegroningen.nl

Website:

www.provinciegroningen.nl

Team Defensie

E-mail:

multiteamdefensie@provinciegroningen.nl

Bijlage 1- Infrastructuur: investeren in bereikbaarheid

Fase 1 (heden – 2030)

Routes via hoofdwegen en die met relatief kleine aanpassingen direct geschikt zijn voor Defensie en als hoofdroute gelden.

Route	Wegnummer/Spoor	Beheerder	Obstakels	Benodigde aanpassingen (in voorbereiding)	Geschatte kosten (+/- 30%)
Kollumerwaard- Marnewaard	N358	Provincie Fryslân	n.v.t.	n.v.t.	
	N361	Provincie Fryslân	n.v.t.	n.v.t.	
Kollumerwaard – Eemshaven	N388	Provincie Groningen	Aansluiting met N355	Aanpassen aansluiting	€ 2,0 mln.
	N355	Provincie Groningen	n.v.t.	n.v.t.	
	N370 (Ring Noord)	Provincie Groningen, ProRail	Hoogte spoorviaduct	n.v.t. Doorrijhoogte aanpassen	Nader te bepalen
	N46	Provincie Groningen	<ul style="list-style-type: none"> • Hoogte viaducten • Doorstroming 	<ul style="list-style-type: none"> • Afstemmen met Defensie in hoeverre de hoogtes voldoende zijn • Op termijn mogelijk verbreden van N46 tussen Bedum en Groningen 	Nader te bepalen en afstemming met Defensie nodig
Veenhuizen - Kollumerwaard	A28	RWS			
	N370 (Ring West)	Provincie Groningen	Doorstroming	Doorstromingsmaatregelen	€ 6,0 mln.
	N355	Provincie Groningen	n.v.t.	n.v.t.	
	N388	Provincie Groningen	Aansluiting met N355	Aanpassen aansluiting	€ 2,0 mln.

Vervolg Fase 1 (heden – 2030)

Routes via hoofdwegen en die met relatief kleine aanpassingen direct geschikt zijn voor Defensie en als hoofdroute gelden.

Route	Wegnummer/Spoor	Beheerder	Obstakels	Benodigde aanpassingen (op termijn)	Geschatte kosten (+/- 30%)
Noord-Zuid (Eemshaven)	A28	RWS			
	N33 Zuid (Assen-Zuidbroek)	RWS			
	N33 Midden (Zuidbroek-Appingedam)	RWS	Ontwerp Tracébesluit houdt rekening met aanpassen viaduct Siddeburen en verbreden (2x2) van de weg	Zie Ontwerp Tracébesluit; realisatie verwacht in 2032	€ 200 mln. gereserveerd
	N33 Noord (Appingedam – tot Eemshaven, incl. Oeververbinding)	RWS	Aansluitingen, brugopeningen, breedte en veiligheid.	MIRT – verkenning start 2026; vervanging brug. Realisatie verwacht in 2036.	€ 250 mln. gereserveerd
	Laatste deel N33 / kwelderweg	RWS/gemeente Het Hogeland	Breedte	Aanpassen breedte weg?	Laatste deel N33 onderdeel van MIRT-verkenning Noord

Fase 1 (heden – 2035)

Trajecten spoor die (beperkt) toegankelijk zijn en op termijn vragen om capaciteitsverhoging.

Route	Wegnummer/Spoor	Beheerder	Obstakels	Benodigde aanpassingen (op termijn)	Geschatte kosten (+/- 30%)
Eemshaven-Duitsland (spoor)	Eemshaven – Bad Nieuweschans - Bremen	ProRail	<ul style="list-style-type: none"> • Capaciteit spoor Eemshaven - Groningen • Mogelijk beperkingen beschikbaarheid / capaciteit Duits spoor 	<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijk verhogen snelheden voor goederentreinen op deeltrajecten, wachsporen en/of verdubbeling delen van het traject • Elektrificatie van het spoor tussen Eemshaven-Groningen-Leer 	<p>Nader onderzoek nodig</p> <p>Overleg met Duitsland nodig</p>
Noord-Zuid (spoor)	Zwolle – Eemshaven	ProRail	Knelpunt Meppel	Wachspoor Meppel	Nader onderzoek nodig

Fase 2 (2030 – 2040)

Secundaire (omrij)routes waarbij aanpassingen noodzakelijk zijn.

Route	Wegnummer/Spoor	Beheerder	Obstakels	Benodigde aanpassingen (op termijn)	Geschatte kosten (+/- 30%)
Kollumerwaard – Eemshaven	N361	Provincie Groningen	Dorpskern Zoutkamp	Aanpassen bruggen	Nader onderzoeken
	N996	Provincie Groningen	<ul style="list-style-type: none"> • Winsum kruising en fietsers op de rijbaan • Dorpskern Onderdendam • Onderdendam – N46 wegenstructuur (voorrang, kruising en fietsers op de rijbaan) 	Studie naar Oost-Westverbinding N996/ N363.	Nader te bepalen
	N46	Provincie Groningen	Hoogte drie viaducten	Aanpassen hoogtes viaducten?	Nader onderzoeken/afstemmen met defensie

Vervolg Fase 2 (2030 – 2040)

Secundaire (omrij)routes waarbij aanpassingen noodzakelijk zijn.

Route	Wegnummer/Spoor	Beheerder	Obstakels	Benodigde aanpassingen (op termijn)	Geschatte kosten (+/- 30%)
Veenhuizen - Kollumerwaard	N919	Provincie Drenthe			
	Rolpaal / N918	Gemeente Ooststellingwerf/ Provincie Fryslân	<ul style="list-style-type: none"> Drempels en kruisingen Dorpskerk Haulerwijk 	In overleg met wegbeheerder	
	N979	Provincie Groningen	<ul style="list-style-type: none"> Dorpskern Zevenhuizen Leek Aslast boordvoorziening Diverse obstakels 	<ul style="list-style-type: none"> Lastig aan te passen (nader onderzoek nodig) Rondweg Boordvoorziening aanbrengen Fietspad/-strook, nieuwe randweg, parallelstructuur 	Lopend onderzoek door gemeente Westerkwartier
	N388	Provincie Groningen	<ul style="list-style-type: none"> Brug Gaarkeuken (RWS) met aslastbeperking Diverse obstakels 	Brug/sluis vervangen	Lopend mobiliteitsonderzoek Westzijde provincie Groningen waarbij o.a. N388 wordt meegenomen
Noord-Zuid (Eemshaven)	A28	RWS	Doorstroming	Nader onderzoek nodig	
	Ring West Groningen N370	Provincie Groningen	Barrière vrij Ring West	Diverse maatregelen nodig voor een barrière vrij Ring West	Nader onderzoek nodig
	N46	Provincie Groningen	Doorstroming N46	2x2 tussen Ring West en afslag Bedum	Nader onderzoek nodig

Fase 2 (2035 – 2045)

Spoorprojecten (middel)lange termijn.

Route	Wegnummer/Spoor	Beheerder	Obstakels	Benodigde aanpassingen (op termijn)	Geschatte kosten (+/- 30%)
Eemshaven	Eemshaven – Veendam – Coevorden (via Nedersaksenlijn)	ProRail	<ul style="list-style-type: none"> Spanningsveld reizigers-versus goederenvervoer Aandachtspunt is tractie 	Nader onderzoeken	Onderzoek nodig naar impact en mogelijke oplossingen voor meer gebruik door goederenvervoer
	Realiseren Oostboog (treinen ri. Duitsland)	ProRail	<ul style="list-style-type: none"> Omrijden via Onnen Tractie 	Realiseren Oostboog bij gebruik RSC Veendam door defensie	Nader onderzoek nodig

Fase 3

Spoorprojecten lange termijn.

Route	Wegnummer/Spoor	Beheerder	Obstakels	Benodigde aanpassingen (op termijn)	
Noord-Zuid	Lelylijn	Rijk (IenW)			Opstarten MIRT-verkenning

Waterwegen / bruggen en sluisen

Route	Object	Beheerder	Obstakels	Benodigde aanpassingen (op termijn)	Geschatte kosten (+/- 30%)
	Winschoterdiep	Provincie Groningen	Beperking grootte schepen	Opwaarderen classificatie (IV naar Va)	Nader onderzoeken
	Sluis Farmsum	RWS	Beperking grootte schepen	Opwaarderen voor grotere schepen	
	Sluis Gaarkeuken	RWS	Toegestaan gewicht is beperkt.	Vernieuwen / restaureren sluis	
	Brug Westerwoldse Aa (A7)	RWS	Wanneer brug 'vast' wordt (planning RWS), tast dit de robuustheid aan	Beweegbare brug	Westerwoldse Aa is interessant als (om) vaarroute en van belang voor maritieme sector.

provincie
groningen